

שוויון ואי אפליה

יוצרים מרחב הוגן

חטיבת ביניים

ליקוט רעיונות, כתיבה ועריכה:

צוות מרכז פסג"ה לוד-מחוז מרכז:

ד"ר שרון רחמים-מנהלת

גאולה מידני-סגנית

מובילות פדגוגיות: הדסה דונל, סיגל דורי, מאיה עמר

ייעוץ לכתיבה:

יוסי מיכל-מדריך ארצי ליישום זכויות התלמיד/ה-המינהל הפדגוגי, משרד החינוך

מה ביחידה?

מדינת ישראל צמחה מתוך חברה המכירה במציאות מרובת תרבויות וזהויות, ומכבדת את ההשתייכויות הקבוצתיות השונות של ילדים ובני נוער. המוסד החינוכי מפגיש "שונים" בתחומי עניין משותפים, ככזה אמור הוא לכבד את זכויותיהם של חברי קהילת המוסד החינוכי. ריבוי נקודות המבט התרבותיות, האמונה והאידיאולוגיות שאנו מצווים כיום לכבד, גוזר ריבוי של יצירת איזונים בתרבות הבית ספרית.

כב' השופטת סביונה רוטלוי כותבת במאמרה: "מעמדם של ילדים בחברה הישראלית - לקראת שינוי!": "גם אם הילדות מתאפיינת בתלות בעולם המבוגרים, ההולכת ופוחתת עם התבגרותם...ילדים אינם עוד יצורים בלתי נראים וחברי משפחה וקהילה פסיביים, אלא בני אדם ואזרחים המשתתפים בחיי המשפחה והקהילה."

ב- 20 בנובמבר 1989, חתמה ישראל על האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד/ה. האמנה אושררה ב-4 באוגוסט 1990. ישנן ארבעה עקרונות המהווים את לב ליבה של האמנה וחלים ביישומן של כל אחת מן הזכויות הקבועות בה. עקרון אי האפליה הוא אחד מעקרונות אלו. החינוך שוויון ואיסור אפליה בא למלא את חובת ההוראה האמנה, ומתוך כך מחויבות מערכת החינוך היא לכבד ולהבטיח כי כל ילדה וכל ילד יהיו מוגנים מכל צורה של אפליה תוך מימוש זכותם לחינוך ושאר הזכויות באמנה.

חוק זכויות התלמיד משנת 2000 ממסד לראשונה את הזכות לחינוך בחקיקה ראשית בישראל, ומגן על תלמידים תלמידות מפני אפליה כפי שמופיע בסעיף 5 לחוק.

יחידה זו מאפשרת לקיים תהליך למידה בסוגיות של מימוש הזכות לשוויון ואי אפליה באמצעות הבעת עמדה אישית, התמודדות עם רגשות שונים ושיח על דילמות מוסריות וערכיות בחברה הישראלית שאיתן ילדים מתמודדים.

היחידה הינה מגוונת ורב תחומית ומאפשרת ליצור בערוצים שונים. מומלץ לאפשר לתלמידים ולתלמידות בחירה בין התוצרים השונים בהתאם לערוצי הלמידה המועדפים עליהם ולתחומי העניין שלהם.

חשוב לסכם את יחידת הלימוד ברפלקציה אישית ובהזמנה ללמידה נוספת.

שיוויון ואי אפליה - יוצרים מרחב הוגן בחטיבת ביניים

סיכום

**מהלך
היחידה**

**רקע
ומטרות**

”הרבי מקוצק” אין דבר גלתי שווא מטיפוס גלתי שווא (שוים)

מטרות היחידה

בירור מושגים: זכויות הילד, הזכות לשוויון,
אפליה, דעות קדומות, העדפה מתקנת;

בירור עמדות וטיפול תפיסת הוגנות ושיוויון;

היכרות עם אמנת זכויות הילד;

למידה על דרכי התמודדות ופעולה למימוש
הזכות לשוויון ואי אפליה;

חשיפה ולמידה מתוך קטעי מידע מגוונים
העוסקים בזכות לשוויון ובאפליה;

יצירת תוצר המסכם את תהליך הלמידה ומקדם
הוגנות ושוויון;

הזמנה לרפלקציה.

מהלך היחידה

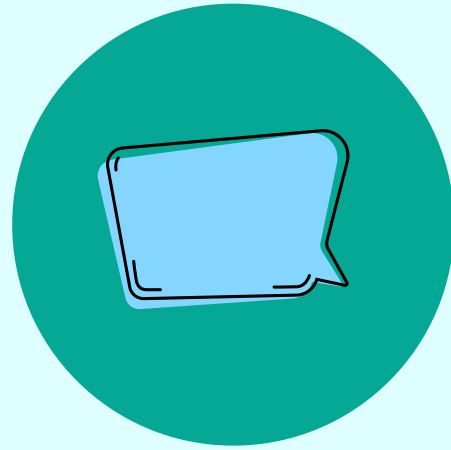

תערוכה

אינטרקטיבית

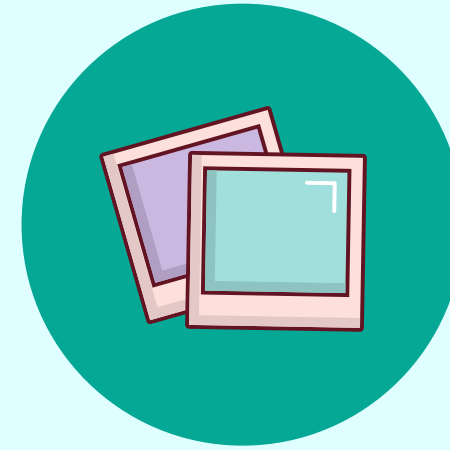
האזנה לשיר

ציטוטים

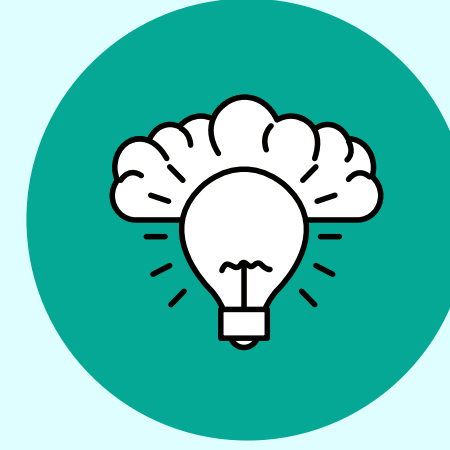

מושגים

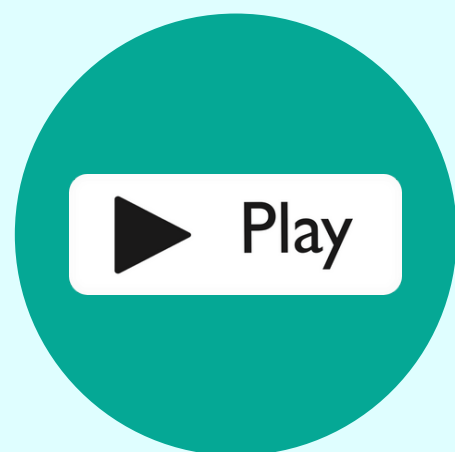
שיח גלריה

התבוננות בתמונה

משחק – התנסות

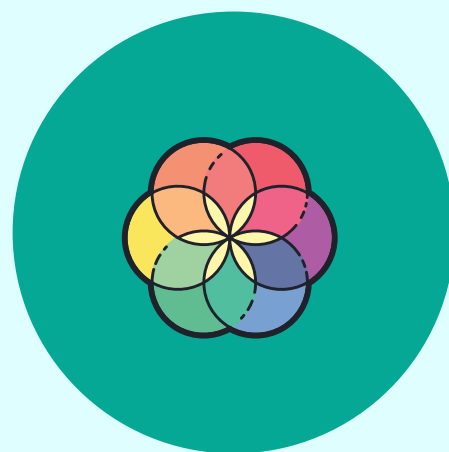
חוויתית

סרטון מסכם

רפלקציה

יצירת מרחב

הוגן – תוצר

שוויון ואי אפליה

במדיה

דיון ושיח

קבוצתי

רגע לפני שמתחילים...

שאלון כללי

לפניכם שאלון כללי העוסק בזכויות הילד, שוויון ואפליה.
מומלץ להעביר שאלון זה על מנת לברר את עמדות התלמידים בנושא
טרם לימוד היחידה ובסיומה.

שאלון
עמדות

הנחיות
למורה

האמנה לזכויות הילד

אמנה היא הסכם בינלאומי, בין מדינות וארגונים בינלאומיים. המדינות החתומות על אמנת האומות המאוחדות לזכויות הילד מכירות בזכויות שונות המגיעות לכל ילדה וילד. מדינת ישראל אישרה (כלומר, נתנה תוקף משפטי בינלאומי להסכם בין המדינות) את אמנת האו"ם לזכויות ילדים בשנת 1991. כדי לקבל את המידע המדויק והרלוונטי ביותר, מומלץ לקרוא את האמנה בגירסה הרשמית שלה.

[האמנה לזכויות הילד - על מה ולמה? \(סרטון\)](#)

[האמנה לזכויות הילד-משרד החינוך](#)

פותרים במשחק

מטרת המשחק:

למידה של מושג השיוויון בהתנסות חוויתית במצבי אי שיוויון.

מה נדרש?

פתקים עם היגדים

מהלך המשחק:

המורה מחלקת פתקים "סודיים" למספר תלמידים, היא מתחילה את השיעור, וכל מי שיש לו פתק, מבצע את המשימה בלי שאחרים יודעים מה כתוב אצלו. המורה מנהלת את ה"בעיות" לפי שיקול דעתה ותוך אפליה בולטת בין המשתתפים. לדוגמא: לתלמיד אחד מאפשרת לאכול במהלך השיעור ולחברתו אינה מאפשרת.

היגדים למשחק

הוצא כריק ואכול
אותו

שאל, "המורה, למה
טלפון של... על
השולחן?

הנח טלפון נייד
על השולחן

בקשי מהמורה "אני
יכולה לבקש
לצאת להתפנות?"

שאל: "אני חייב
לצאת החוצה."

שימי רגליים על
השולחן

פקדו שאין לך כוח
לשבת ולמה אי
אפשר לעמוד

עמוד והסתובב
בכיתה

שאל, "המורה, למה
... הוציאה אותי?"

פותרים במשחק

דיון במליאה בעקבות ההתנסות:

איך הרגשתם? מה הפריע לכם?

המורה אומרת כי יש לה שיקולים משלה בקבלת ההחלטות בכיתה אך מתוך שמירה על פרטיות תלמידים היא אינה יכולה לשתף את כלל התלמידים.

המורה שואלת: האם הבנה זו מקלה את רגשותיכם או לא?

האם המשחק לדעתכם קשור למושג "שוויון"? וכיצד?

התבוננו בתמונות ודונו:

- מה אתם רואים בתמונות?
- מה ההבדל בין התמונות?
- איזו תמונה משקפת עולם שוויוני יותר לדעתכם? למה?
- היכן זה פוגש אתכם בחייכם האישיים? שתפו, האם נתקלתם בסיטואציה דומה (בית, בית ספר, חברה)?
- האם כולנו שווים? אם כן במה אם לא במה? האם לכל אדם יש זכות לשוויון?
- מהם הרגשות שעולים בנער/ה כשהם חשים מופלים (לטוב/לרע)?
- מהם הרגשות שעולים לנער/ה כשהם נתקלים באפליה בסביבתם?
- מדוע נער/ה מפלים מתנהגים כך?

האזנה לשיר

שווים/ מילים ולחן: עילי בוטנר

אתה לבן אני שחור,
אני חשוך אתה באור
שמחמם כמו אמא,
ושדואג לך.
אתה קטן אני גדול
אני רוצה אתה יכול
לרקוד, לצעוד קדימה.
להיות שלם בין אנשים.

ואולי יבוא יום ונהפוך שווים
אתה תהיה לי נחל ואני לך ימים
ונזרום ביחד עד אין סוף
שנייה לפני שקו החוף מגיע
שנייה לפני שקו החוף מגיע

אני בוכה אתה צועק
אני טועה אתה צודק
זאת הצגה שלנו,
ואין קהל ואין במה.
אולי נשב ננוח,
אתה, אתה.
אני, אני.

וגם תחלוף הרוח,
ויעברו כל השנים.

ואולי יבוא יום...

בשיר:

1. "שווים" - מהו השוויון אליו מתכוון הכותב בשיר?
2. אלו ניגודים קיימים בשיר?
3. מהו המסר שהכותב רוצה להעביר באמצעות ניגודים אלו?
כיצד הניגודים משרתים מסר זה?
4. "ואולי יבוא יום ונהפוך שווים" - מהי התקווה שהכותב מביע במילים אלו?
5. "זאת הצגה שלנו, ואין קהל ואין במה" - מהי ההצגה? מי המשתתפים בהצגה? מיהם הקהל והבמה? מדוע הם אינם?
6. מהו "לא שוויון" בעיניכם?
7. אילו זכויות מתוך אמנת זכויות הילד באה לידי ביטוי בשיר?

ואתם:

1. מיהם הניגודים המשלימים אתכם?
2. "להיות שלם בין אנשים" - האם אתם מרגישים שלמים? למה אתם זקוקים כדי להרגיש שלמים? מי/מה יסייע לכם?
3. "ואולי יבוא יום ונהפוך שווים" - כיצד יראה עולם בו כולם יהיו שווים? האם זהו עולם אידיאלי? מדוע?

אפשר גם: הוסיפו בית בשיר העוסק בחברה הוגנת

- שווים - מילים
- שווים - צפיה ביוטיוב

מהו שוויון?

במגילת העצמאות של מדינת ישראל נאמר: "מדינת ישראל...תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין...." בסעיף זה באה לידי ביטוי הזכות לשוויון בפני החוק, כלומר: איסור אפליה לרעה. אין להפלות אדם לרעה רק בשל היותו שונה בדת, בגזע או בכל תכונה אחרת, אך יש להפלות לטובה קבוצות מסוימות באוכלוסייה, כגון: קבוצה עם מוגבלויות שונות, כדי לחזק את השוויון במתן אפשרויות לחיות בכבוד.

מהו שוויון?

האיסור על הגזענות מעוגן באמנה הבינלאומית בדבר ביעורן של כל צורות ההפליה הגזעית שנוסחה ב-1966)

סעיף 1 לאמנה מגדיר "גזענות" באופן הבא:

האמנה אוסרת "כל הבחנה, הוצאה מן הכלל, הגבלה או העדפה, המיוסדת על נימוקי גזע, צבע, ייחוס משפחתי, מוצא לאומי או אתני, שמגמתן או תוצאתן יש בהן כדי לסכל את ההכרה, ההנאה והשימוש או לפגום בהכרה, בהנאה או בשימוש על בסיס שווה של זכויות האדם וחירויות היסוד בחיים המדיניים, הכלכליים, החברתיים, התרבותיים או בכל תחום אחר בחיי הציבור".

הזכות לשוויון באמנת זכויות הילד

"לכל ילד, ללא כל אפליה בשל גזע, צבע, מין, לשון, דת, מוצא לאומי או חברתי, רכוש או ייחוס, תהא הזכות לאותם אמצעי הגנה הנדרשים מפאת מעמדו כקטין, מטעם משפחתו, החברה והמדינה."

אי אפליה

מחויבות מערכת החינוך היא לכבד ולהבטיח כי כל ילדה וכל ילד יהיו מוגנים מכל צורה של אפליה, תוך הגנה מירבית והזכות לחינוך תמומש לכל תלמידה ולכל תלמיד.

המינוחים שנוקטת האמנה מלמדים שחלה חובה על המדינה להבטיח את הזכות למניעת אפליה. מקובל להבחין בשלוש רמות של חובה: **החובה לכבד, להגן, למלא או להבטיח.**

משמען: שהמדינה חייבת להימנע מהתערבות בחופש הפרט, חובת המדינה להגן על התערבות מהפרעה ביישום הזכות, החובה לנקוט באמצעים הנחוצים לאפשר לפרט לממש את זכויותיהם (דו"ח רוטלוי).

דיון בקבוצות

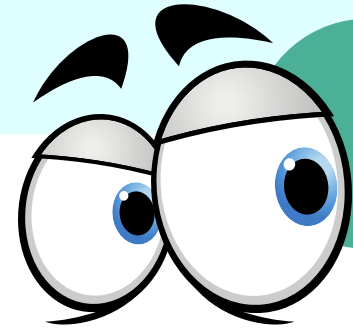
בחברה הישראלית לעיתים עולה טענה לאי-שוויון בין קבוצות חברתיות

מיהן הקבוצות שחוות אפליה, לדעתכם, בחברה הישראלית?

כיצד ילדים ובני נוער המשתייכים לאחת מקבוצות אלו חווים לדעתכם את האפליה כנגדם? המשתייכים לקבוצה הזו חווים אפליה?

כיצד מתייחסת האמנה לזכויות הילד למימוש השוויון ואי האפליה בין ילדים? התייחסו לסעיפים השונים.

מה תפקידה של האמנה בקידום שוויון בין ילדים ונוער לדעתכם?

דיון ושיח במבט אישי

האם נתקלתם באפליה או בהעדפה מתקנת?
ספרו על הסיטואציה

כיצד ניתן לקדם את הזכות לשוויון ואי אפליה?
תנו דוגמאות מחייכם - אפשר לקשר גם לסיטואציות
מהמשחק הפותח

העדפה מתקנת - מדיניות חברתית שנועדה לקדם שוויון בין קבוצות חברתיות במצב של העדר שוויון התחלתי כתוצאה מקיפוח או אפליה.
מדיניות זו, מעניקה לקבוצה המקופחת הזדמנות מועדפת על פני קבוצות אחרות, בחלוקת המשאבים ובכך יוצרת הזדמנות לשוויון הזדמנויות עתידי ולצמצום הפערים החברתיים והכלכליים בין הקבוצות השונות (מט"ח).

תערוכת כרזות וסרטונים בנושא גזענות ואפליה

הפיקוח לישום זכויות התלמיד.ה
מזמין אתכם לסייר בתערוכה
דינאמית מיוחדת, הכוללת דף
צפיה פעילה בכרזות וסרטונים
בנושא.

לפניכם כרזות וסרטונים שיצרו תלמידים
בתערוכה רב ממדית לקראת יום זכויות הילד.
סיירו בתערוכה.

בחרו כרזה או סרטון.

הסבירו את בחירתכם: מדוע בחרתם בכרזה/ סרטון זה?
איפה הם "פוגשים" אתכם בחייכם?
איזו זכות באה לידי ביטוי בכרזה או בסרט שבחרתם?

 קישור למגוון פעילויות

 דף צפייה מפעיל

 קישור לתערוכה

הכנת כרזה

בעקבות הסיוור בתערוכה הכינו כרזה משלכם
המציגה שיוויון ואי אפליה

 איך מכינים כרזה? סרטון

ציטוטים

לפניכם ציטוטים העוסקים בשוויון ובאי אפליה.

בחרו ציטוט.

הסבירו, מדוע בחרתם בציטוט זה?

כיצד הציטוט שבחרתם קשור לזכות לשוויון ואי אפליה?

האם אתם מסכימים/מתנגדים למסר של הכותב? מדוע?

היכן ציטוט זה פוגש אתכם בחייכם?

"איננו מפלים בין אדם לאדם. איננו
שואלים מהי דתו של אדם, ובן איזה
גזע הוא. עליו להיות אדם ובכך אנו
אומרים די."
בנימין זאב הרצל

"גם אפליה מתקנת היא סוג של
אפליה."
טלי מורנו

"כשהמשחק נגמר, המלך והחייל
מוחזרים אל אותה קופסה."
פתגם איטלקי

"כל בני האדם נבראו
לא שווים"
רוברט א' הינליין

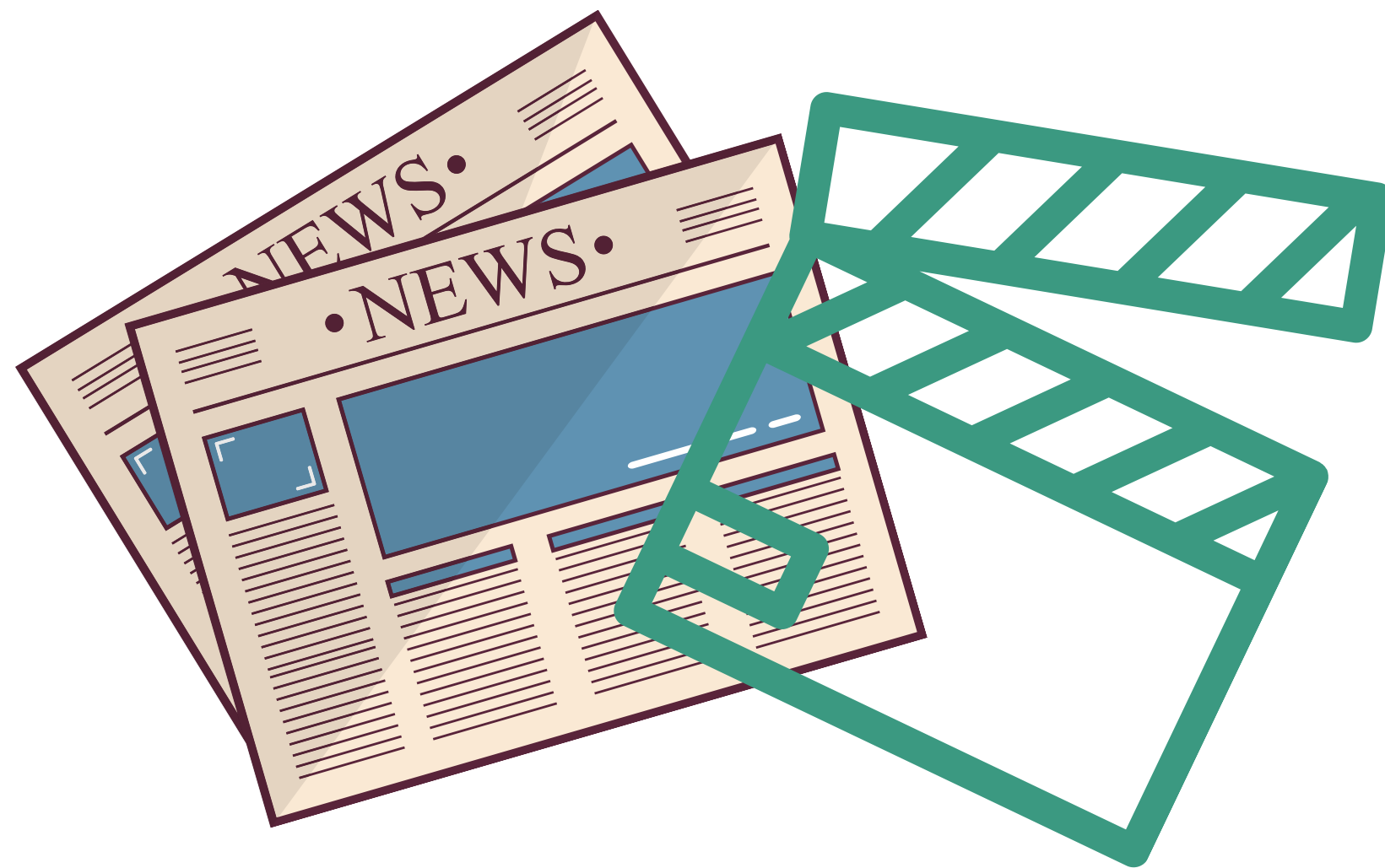
"העיקר הראשון של הגוואצ'ין: כל
היצורים התבוניים נולדו לא-שווים.
החברה המוצלחת ביותר מספקת
לכל אחד הזדמנות שווה לצוף
ברמתו הוא."
פרנק הרברט

"אדם בעל עין אחת בוכה כמו
מי שיש לו שתיים."
פתגם אפריקאי

"אין חוסר שוויון גדול יותר מאשר
שוויון בין אנשים שאינם שווים"
תומס ג'פרסון

"כל בעלי החיים שווים, אך
יש בעלי חיים שווים יותר."
גורג אורוול, חוות החיות

שוויון ואי אפליה באקטואליה

בשקפים הבאים תצפו בסרטונים המציגים אירועי אפליה פסולה ואפליה מתקנת.
דונו בשאלות לאחר הצפייה

פטור מתור לבעלי צרכים מיוחדים

פטור מהמתנה בתור לאנשים עם מוגבלות (כולל צעירים) אנשים עם מוגבלויות מסוימות זכאים לקבל שירות במקומות ציבוריים ללא המתנה בתורמי שמלווה את הזכאים ונמצא עימם בתור גם יהיה פטור מהתור.

צפו בסרטון:

אפליית ילדים בחינוך בשל מוצאם

אפליה בבת"ס חרדים:

שוב תלמידות נשארות בבית

שנה חדשה בפתח ובמגזר החרדי עדיין יש בנות
ממוצא ספרדי שנותרו ללא בית ספר. בי-ם,
באלעד ובבית"ר עילית יש מוסדות חינוך
שמסרבים לקבל את הבנות האלו ללימודים.
"למה הבת שלי צריכה להרגיש מושפלת? אם
שם המשפחה שלה היה אחר, הכל היה שונה

גיליון 1568 | כ"ב בתמוז תשפ"ב | 21.07.2022 | מחיר: 25.90 ₪ | 9 EU: £6.9 LON: \$9 N.Y.

מעפלה

גמליאל, בוכמן, שמלא, כגן, הויכמן,
אלאלוף, כצנלסון, ליכטמן, אזולאי,
גמליאל, אליאסי, כהנמן, שכטמן,
אוליאל, אלגראבלי, רייכמן, מלכא,
כצמן, כהנא, מיכלאשוילי, כצנשטיין,
מיכלסון, ליאון, ליכטנשטיין, בן-טולילא

ב ש ש ה ש ם

"הפכנו לסמל של גזענות": המנהלות, הרשמים
והח"כים החרדים מדברים בגילוי-לב על התופעה
המבישה ביותר בציבוריות החרדית וקוראים להסיר
את החרפה. שרה פרדס

לא תשכח

החרדים מישראל שפשטו על אושוויץ
וגילו את הסיפור מחדש. מטעל

אוד מוצל

דוד שישלוב. הפצוץ הקשה שנמלט
ממריפול, מתאר את הזוועות. מפגש

ואין שלום

אחרי ההצהרות. העיתונאי הסעודי
לואי אל שריף מנמיק ציפיות. ריאיון

אפליית ילדים בחינוך בשל מוצאם - ילדים בני העדה האתיופית

סיפורה של ליזו

"כשהייתי ילדה כל מה שרציתי זה לראות מישהי כמוני בטלוויזיה".

בטקס פרסי האמי, הטקס החשוב ביותר בתעשיית הטלוויזיה נאום הזכיה של ליזו היה אחד מרגעי השיא. הזמרת ליזו זכתה בפרס תכנית הריאליטי הטובה ביותר על תכניתה "הבחורות הגדולות של ליזו".

בתכנית, ליזו מחפשת את הרקדניות הבאות לסיבוב ההופעות שלה. בהתאם לשם, היא מחפשת נשים גדולות. ליזו קיבלה את הפסלון ופרצה בבכי, בהתרגשות גדולה אמרה: "כשהייתי קטנה, כל מה שרציתי זה לראות אותי בטלוויזיה. מישהי שמנה כמוני, שחורה כמוני, יפהפיה כמוני". ליזו חזרה אל הילדה הקטנה שהייתה ואמרה: "לו רק יכולתי לחזור ולהגיד לליזו הקטנה משהו, הייתי אומרת: "את עוד תראי מישהי כמוך בטלוויזיה - אבל דעי שזו תהיה חייבת להיות את".

"היא שחורה כמוני"

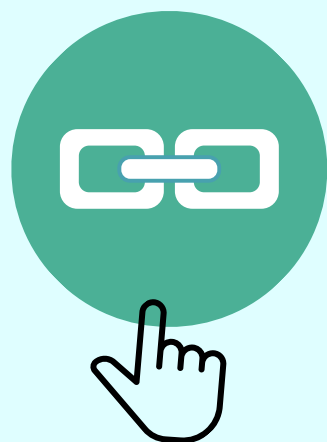
דיסני חשפו טיזר לסרט חדש של בת הים הקטנה. בטעימה ששחררה הוצגה לראשונה אריאל בת הים הקטנה בדמותה החדשה של כוכבת הסרט האלי ביילי - שחקנית וזמרת שחורה.

מאז ששחרר הסרטון, הרשת מוצפת סרטונים מרגשים של הורים לילדות שחורות מתעדים אותן מגיבות בהתרגשות עצומה כשהן מגלות שאריאל, הנסיכה האהובה, נראית בדיוק כמוהן.

גם האלי ביילי הגיבה בעצמה: "אני רוצה שהילדה הקטנה שבי והילדות הקטנות בדיוק כמוני שמסתכלות ידעו שהן מיוחדות וצריכות להיות נסיכות בכל דרך" אמרה.

הסרט המקורי של בת הים הקטנה יצא בשנת 1989, בעולם בו יש מודל יופי אחד בו נסיכה נתונה לאהבתו של הנסיך והאושר שלה תלוי בנסיך שיבחר אותה לאישה.

כ-85 שנה שדיסני מייצרת סרטים בהם נסיכות במרכז ובשנים האחרונות אנו עדים לשינוי. יותר דמויות חזקות של נשים כמו אלזה ומרידה, נשים בשלל צבעים וצורות כמו מואנה ומירבל. השינוי קורה אט אט ומפיח תקווה ואמונה לנערות צעירות שהן יוכלו להיות כל דבר שרק ירצו.

1. כיצד הפגיעה בזכות לשיוויון ובזכויות אחרות באה לידי ביטוי
בסרטון/ים בהם צפיתם?

2. האם ראיתם מצבים דומים לאילו שראיתם בסרטונים במציאות?

3. מה אפשר לעשות כדי לשנות את המצב?

4. נסו לחבר בין הסעיף המדבר על כך באמנה לבין הסרטון הקשור אליו באמנת זכויות הילד;
מצאו, איזו זכות באה לידי ביטוי בסרטון? כיצד?

5. מה תפקידה של האמנה לזכויות הילד בקידום השיוויון בין כלל הילדים והנוער?

דיון ושיח - בעקבות הצפייה

יוצרים מרחב כיתתי

מקדם שוויון

בחרו אחת מהמשימות הבאות וצרו, לבד או בקבוצה

מרחב מקדם שוויון

הציגו את המושגים שוויון ואי אפליה באחד מהאופנים הבאים

הקלטת
פודקאסט

כתיבת שיר
מחאה

סרטון
טיקטוק

יצירת אימוג'י

יצירת
סטיקר

ניסוח נייר
עמדה

צילום תמונה

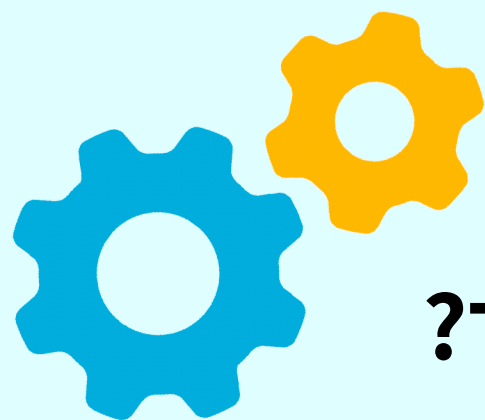
יצירת מם

המחזה

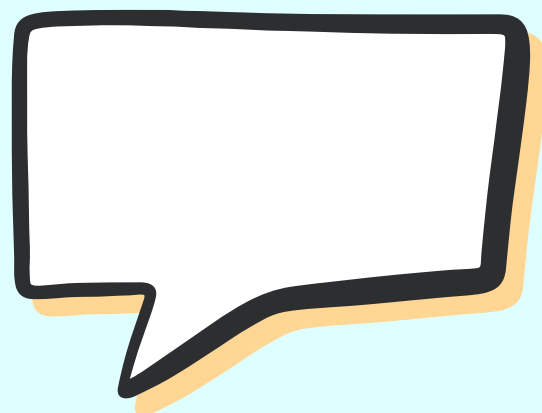
כתיבת סיפור
עם מסר

כתיבת מכתב לשר/
ראש הממשלה

צבעים - חשבו אלו צבעים מסייעים להעברת המסר שאתם רוצים להעביר?

סמלים - אלו דימויים/סמלים/ מטאפורות יכולים לסייע בהעברת המסר?

**אובייקטים ודוגמאות - באלו אובייקטים תשתמשו? מדוע?
האם ניתן להשתמש בדוגמא? מהי?**

פתגמים וציטוטים - חפשו פתגם מתאים המדגיש את המסר שאתם רוצים להעביר

שירים - חפשו שירים המחזקים את דבריכם ומעבירים מסר דומה

סיכום

לוקחים ציידה לדרך...

רפלקציה בעקבות הלמידה

יש להיאבק למען...

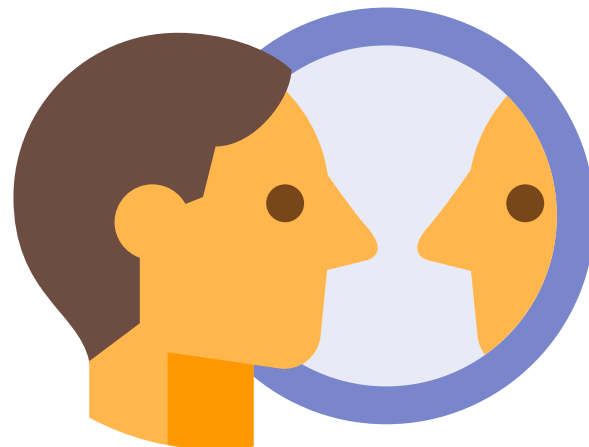
כשאני נתקל במקרה של חוסר
שוויון זה מעורר אצלי תחושה של...

העיסוק בנושא של שוויון הוא דבר
חיובי כי...

בכוחי יש להשפיע...

המדיניות של אפליה המתקנת
חשובה כי...

האפליה כלפי קבוצות שונות
בציבור מעוררת בי...

יש צורך לפעול למען...

רפלקציה אישית

שאלה שהייתי
רוצה לשאול

מה למדתי?

משהו שלמדתי
מחבר...

מה התחדש לי?

הייתי רוצה לדעת עוד
על...

תובנה חדשה

לסיום...

לסיום...

לצפייה נוספת: להקת שלוה פוגשת את נטע ברזילי לשיחה

שנצכה לראות את הטוב אחד בשני ללא הזדלג, גזע, דת, מין, גזע עור או מוגבלות